

ESZMECSERE

Hozzászólás

Csepella József „Lokális kultúrpolitika“ című írásához

Csepella Józsefnek a Híd októberi számában megjelent érdekes cikkében előfordult egy kitétel, amely különösen megragadta a figyelmemet. Ennek a kitételnek az a lényege, hogy a cikkíró a magyar kisebbség testi-lelki megerősödése céljából előbbrevalónak tartja a kulturális tevékenységet, mint a kisebbség gazdasági helyzetének megjavítását.

Mielőtt ehhez érdemlegessen hozzászólnék, szeretném megjegyezni azt, hogy a kulturális tevékenység a gazdasági működés mellett mindig, minden körülmények között nagyon fontos volt és a közművelődés fejlesztésért hozott áldozatok a legnagyobb fokú elismerést érdemlik, azonban jelenlegi kisebbségi helyzetünk mást kíván.

Azt kívánja, hogy a lehető legfelfokozottabb tevékenységgel vessük magunkat rá gazdasági helyzetünk megjavítására. Gazdasági tevékenységünk előtt minden más kérdésnek háttérbe kell szorulnia. (Jelenlegi kulturális tevékenységünket azért a világért sem szabad mérsékelnünk, hanem a gazdasági munkát kell úgy felfokoznunk, hogy a mostani közművelődési ténykedésünk viszonylagosan kisebbnek tűnjék fel.)

Úgy kellene, hogy a magyar kisebbség minden társadalmi tényezője, de legfőképpen a fiatal értelmiségi nemzedék teljesen meggyőződjék arról, hogy elsőrendűen fontos feladatunk az, hogy a kisebbség gazdasági helyzetén rendszeresen — és ne csak alkalmilag, kapkodón — segítsünk. *A fiatal értelmiségi nemzedéknek ebben a tudatban kell nevelkednie, ebben a hitben kell elindulnia az életben — a közéletben.*

Súlyos, talán jövátéhetetlen hiba lenne az, ha a mai fiatalság is abban a meggyőződésben vértelné magát fel az élet küzdelmére, hogy csak a közművelődésért kell küzdenie és akkor biztosítja magának valamint népének boldogulását.

Hogy miért? A következőkben igyekszem az előbbi állításokat világosan és pontosan megokolni.

De nemcsak azt tudták, hogy gazdag hanem azt is, hogy *irtózik a kultúrától*. Azt tartották, hogy a zsiros feketeföldben nem terem meg a műveltség. Szinte közmondásossá vált a százlánccos parasztgazda, aki csak az evésnek, a bornak és a szeretkezésnek él.

Régen — a háború előtt — azoknak a keveseknek, akik

Bácska és Bánát népének a fejlődését óhajtották, a legfontosabb programpontjuk volt: tüzzel-vassal terjeszteni a kultúrát a vidék zsiros parasztjai között. Szinte unalomig ismételték már azt, hogy műveltséget kell bevinni a gabonásmagtárak, a boroshordók és hízottdisznók világába.

Ennek a mozgalomnak az lett az eredménye, hogy mégis, minden anyagi túltengés ellenére is gyökeret vert némi közép-európai műveltség. Falun is van egy vékonyka réteg, amely olvasást, könyveket és szívesen jár műkedvelő előadásra.

A háború után folyt tovább ez a kultúrakció. A kisebbség politikai és társadalmi vezetőinek úgyszólván minden tevékenysége a kulturális szükségletek hangoztatásában — követelésében — merült ki. Iskolákat, színházat kívántak — és persze földet is a szegénység számára, de ez az utóbbi kívánság teljesíthetetlenségéről talán maguk a követelők voltak a legjobban meggyőződve. Iskolákat, műveltséget követeltek és elmulasztották azt, ami nem függött volna a politikai széljárástól: a kisebbség gazdasági megsegítését.

Mert most már szükség volt erre is. A földműves és iparos, de nem különben az értelmiségi pályán dolgozó ember is riadtan látta, hogy napról-napra szegényedik és ezt a folyamatot képtelen megállítani.

Ilyen állapotban kár volt mindent csak a kultúra kártyájára feltenni. Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy a megtett közművelődési próbálkozások és az elért eredmények hiábavalók voltak, hanem azt, hogy a kulturális tevékenységhez képest hatványozott mértékben kellett volna folytatni a gazdasági működést.

Mert az a réteg, amely már megkóstolta a műveltséget, amely már bizonyos mértékben kultúréletet élt — az a réteg úgy érezte, hogy az eddigi műveltségi színvonalat sem tudja tartani gazdasági romlása közepette. Ez a réteg egyre sívárabb életmódot folytatott. A gazdasági leromlás megakadályozására hiányzott az ereje, a kultúra emelésére szintén. Így nem maradt más hátra, mint az, amit tett, hogy szürkén meghúzódott a háttérben és hitnélküli energiát csak elvéve, magának tetszelgő külsőségekben élte ki, (egyesületi közgyűlések, amelyeken az évi jelentés jól kicirkalmazott frázisai semmi eredményről sem számolhattak be, meddő azonnal elsorvadt irodalmi kísérletek, stb.)

Annak a rétegnek, amelyet még nem fogott meg a kultúra, igazán nem lehetett az a legfőbb gondja, hogy *a szűkölködés napjaiban, vagy a tönkremenetel előtti lehangozlásban a kultúra fejlődéséért lelkesedjék.*

Az általános elszegényedés korszaka azt követelte, hogy a vezetők teljes erejükkel vessék magukat a gazdasági jólét megvédésére. Mert a föld mérsékelt éghajlatú vidékei tekintetében arany szabály az, hogy a gazdasági fellendülés meghozza magával a kulturális fejlődést is.

Gazdasági szervezkedést kell kezdeni. Itt önként kínálkozik a szövetkezetek rendszere. Hitel-, termelési és eladási szövetke-

zetek létesítendők, azonkívül egészségügyi szövetkezetek. Nem szabad elfeledkezni egy néposztályról sem. Ha bármelyik népréteget kihagyjuk a gazdasági megsegítésből, akkor már végzetes hibát követtünk el. A szegény napszámos osztály részére olyan szövetkezeteket kell felállítani, amely az anyagbeszerzésén kívül arról is gondoskodik, hogy tagjai részére tisztességes bérért munkát szerezzen. Így például a temerini vagy a bezdáni zsellérek többet kereshetnének, ha a szezonmunka alkalmakat szövetkezetük vezetői keresnék meg és ha ugyancsak ők kötnének együttes szerződést valamennyi munkás részére. Hiszen a temerini vagy a bezdáni munkások az ország bármelyik részére elmennek ipari növények (kender, cukorrépa stb.) betakarítására, avagy építkezésekhez és természetesen az, hogy külön-külön vagy kis csoportokban ajánkozva sokkal rosszabb feltételek mellett kapnak munkát, mintha egy szervezet végezné ezt a dolgot körültekintően.

A szövetkezetek létesítéséhez végrehajtó erő szükséges. Hittelteli szakértő szervező.

A Vojvodinában szétszórtan ma is sok gazdasági szövetkezet, főleg hitelszövetkezet található. Sajnos a hitelszövetkezetek egy része teljesen *hitelét vesztette* a nép előtt, mert hosszú évtizedeken át nem szolgáltak másra, mint arra, hogy néhány, a szövetkezet körül álló ember a tagok kárára meggazdagodjék.

Ezeket a szövetkezeteket talán fel lehetne használni alapul az új szövetkezeti mozgalomnál. De nagyon meg kell vizsgálni a már meglévő szövetkezetek alapjait, hogy egészségesek-e. Hitelétvesztett, meggyűlölt hitelszövetkezetekkel éppen úgy nem lehetne semmit sem kezdeni, mint a sorvadásnak indult, gyökereit vesztett, terméketlen falusi gazdakörökkel és kultúregyesületekkel. (A gazdakörök nagyrésze ilyen, — tisztelet a néhány kivételnek.)

Nem áll a komoly építő munkától irtózó embereknek az a kifogása, hogy a magyar nép képtelen együttes — kollektív — munkára, hogy nem szervezhető be szövetkezetekbe stb. Az se igaz, hogy nincs legalább néhány jó szövetkezeti szakemberünk.

Csak meg kell keresni a szakembereket és munkába állítani.

A fiatal nemzedéknek tisztába kell lenni azzal, hogy a gazdasági helyzetjavítás sokkal fontosabb, mint műkedvelőelőadások vagy irodalmi felolvasóesték erőltetése. A gazdasági szervezetek segítségével kultúrmunka is fejthető ki — hiszen ha az emberek gazdaságilag egy táborban vannak, akkor könnyű tudományos előadássorozatot, vagy műkedvelőelőadásokat rendezni. Annál is inkább, mivel a gazdasági haladás is megkívánja a műveltséget.

A fiatal értelmiségi nemzedéknek fel kell hagyni az üres frázisok, a sokszor csak korlátoltságot jelentő frázisokkal. A frázisok csak arra jók, hogy — miután a leggyakrabban előítéletekkel telítettek — az igazi megismerést, az igazi kultúrát gátolják. A frázisok segítségével az olyan emberek, akik nem szeretik a komoly munkát, levezetik minden ki-kibuggyanó energiájukat, hogy azután átadják magukat a semmivel sem törődő nyugalomnak. A

léha emberek frázisokkal nyugtatják meg bűnös lelkiismeretüket és — ami még rosszabb — akadályozzák a komoly emberek munkáját.

Félre a görögtüzes frázisokkal és komolyan foglalkozni a kisebbség gazdasági kérdéseivel, mert ezek életbevágóan fontosak.

Különben, ha nem is ilyen alakban, körülbelül erre a meggyőződésre jut Csepella József is említett cikkében, amikor ezt mondja: az érdekközösség tudatos felismerése képezheti csupán kisebbségünk igazi egységének alapját.

Tóth Bagi István

A középosztály

A középosztály férfi és női egyéneinek életét veszélyes és elkoptató erők befolyásolják. Talán szokatlanul hat ez a megállapítás: a nyugalom, a biztonság a lélek felfelétörését, az invenciót tompítja el. Ez pedig azért jelent veszélyt a középosztálybeli felnőtt egyénekre, mert a szellem és lélek előretörése és fejlődése csak küzdelmen keresztül érvényesülhet. Bár részben igaz az, hogy a szabályozott élet nyújtja a legbiztosabb lehetőséget a folytonos, nyugodt szellemi fejlődésre, de azért igaz az is, hogy a szellemi élet izmosodása éppen az ellenhatásokkal való küzdelem és szembehelyezkedés esetén észlelhető. Ezt, a küzdelemből születő koncentrált szellemi és lelki munkát a középosztály egy részének élete nem mindig reverálja, mert szabályosan lepergő színte mesterségesen kerüli a rendkívüli és nehéz helyzeteket. Sokszor hiányzik bennük egy nagy és mély emócióból születő lendület, az értékesebb életnívó, a nagyobb tudás, a mélyebb lelkiélet felé. A hétköznapi, szürke kötelességteljesítés mechanikussá teszi őket. Fáradságukra enyhülést pedig kis baráti körökben, öszezajöveteleken próbálnak keresni.

Ezekkel a korlátokkal együtt jár az élethorizontnak lényeges beszűkülése is.

A differenciáltabb tudás, a kutatás iránti érzék eltompul bennünk és lassan elhal. A nagyobb és újabb tudományos eredmények kiesnek érdeklődésük köréből. Az új meglátások és az élet új irányjai nehezen szívódnak fel életükbe. Egyszóval: egy retrográd megcsontosodási folyamat indul meg a fejlődés helyett. Sőt, ez olyan méretet is ölthet, hogy egyenesen szembeszállnak a csendes, megszóktott életkereteket zavaró és megváltoztatni akaró újítások gondolatával. „Nolite turbare circulos meos!” — ezt kiáltja az ilyen polgárember az életét nyugtalanító áramlatok felé.

Az állandó szürke élethorizont eredményezi a kicsinyes, az élet apró problémái között elvesző embertípust... A kicsinyes polgári egyének azután törpe, lendületnélküli társadalommá tömörülnek. A kicsinyesség, az elaprózódás áthatja egész életüket, majd pedig az egész társadalmat. Az egyéni eltörpülés és elposványosodás kiárasztja a maga baktériumait és inficiálja az egész társadalmat. Ez pedig azért lehet mélyen tragikussá, mert történelmi szempontból a legnagyobb átütőerőt mégis csak a középosztálynak kell képviselnie, hiszen a nemzet vezetése jórészt az ő kezében van.

Marcell M.